

ДВНЗ
«Українська академія банківської справи
Національного Банку України»

Препринт серії № UABS CP/2013/013

Теплова Т.О.
студентка групи МП-11

**ПРОЦЕСУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО
МОНІТОРИНГУ В БАНКАХ**

Загальна характеристика роботи

Постановка проблеми. Однією із найнебезпечніших загроз для економічної стабільності держави являється збільшення частки тіньових, кримінальних капіталів, власники яких намагаються їх легалізувати. Проникнення таких коштів у різні сфери економіки будь-якої держави, приховування частини доходів, призводить до зменшення податкових надходжень до бюджету, зниження рівня життя населення, ускладнення роботи фінансових установ.

В умовах стрімкого розвитку фінансових ринків, виходу їх за межі однієї держави, що є наслідком глобалізації світової економіки, можливість безкарно відмивати кошти, одержані в результаті незаконної діяльності, на національному і міжнародному рівнях значно зростає.

Більшість країн світу об'єднали свої зусилля у боротьбі з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом. Крім того, посилення процесу запобігання та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, є однією з обов'язкових умов, які зазначені в міжнародних правових актах та угодах. Оскільки існує необхідність припинення фінансування організованої злочинності, яка призводить до проникнення злочинних доходів у легальну економіку веде до криміналізації, завдає шкоди міжнародному авторитету будь-якої держави, її економічній безпеці.

Діяльність кримінальних структур охопила фінансовий сектор, і серед злочинів у цій сфері значна частка припадає на факти відмивання грошей. Відмивання грошей явище досить розвинене і багатогранне в наш час, тому слід чітко усвідомлювати, що для ефективної боротьби потрібно застосовувати різні механізми контролю.

Здобуті незаконним шляхом грошові кошти впроваджуються у відкритий економічний оборот, насамперед шляхом проведення їх через рахунки кредитно-банківських установ. У таких суттєву шкоду банку можуть нанести дії його клієнтів з активами, отриманими злочинним шляхом. Тому високої актуальності набуває питання удосконалення методичного і практичного забезпечення процесу протидії легалізації злочинних доходів з використанням банків. Оскільки тенденція до зростання кількості випадків використання банківського сектору економіки для «відмивання» доходів від незаконної діяльності. Вирішення проблеми знаходиться в площині організації внутрішнього контролю.

Банківська система України в сучасних умовах має надзвичайно недостатній рівень протидії легалізації коштів за рахунок державного регулювання в системі фінансового моніторингу, що в свою чергу зумовлює необхідність удосконалення національної системи боротьби з відмиванням коштів враховуючи тенденції змін на міжнародному рівні, та створення концептуальних підходів стратегічного розвитку фінансового моніторингу в банківській системі України.

Як наслідок, виникає нагальна потреба створення системи фінансового моніторингу фінансових операцій, які здійснюються через банківські

установи, а також пошуку шляхів обмеження та протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом.

Здійснення фінансового моніторингу передбачає використання засобів і заходів, які врегульовані не тільки нормами фінансового чи кримінального права. Широко застосовуються засоби і заходи адміністративно-правового характеру: організація, планування, інформаційне забезпечення, взаємодія та координація, превентивні заходи. При цьому недоліки в організації фінансового моніторингу негативно позначаються на ефективності його здійснення, що обумовлює потребу удосконалення чинного законодавства.

Актуальність теми. Актуальність теми дослідження полягає в недостатній зорієнтованості системи здійснення фінансового моніторингу банківськими установами з метою запобігання процесу легалізації (відмиванню) коштів, отриманих злочинним шляхом, відсутністю налагодженого зв'язку та взаємодії банку з іншими органами. Оцінюючи наявну ситуацію спостерігається низька здатність уповноважених органів до виявлення підозрілих фінансових операцій, що є ідеальною передумовою для легалізації злочинних доходів.

Ступінь розробленості теми. Серед найвагоміших робіт, що висвітлюють проблеми економічної безпеки, можна назвати праці таких відомих вчених, як О. Барановський, А. Гальчинський, М. Єрмошенко, Я. Жаліло. Однак, як свідчить огляд літературних джерел, в їх роботах відсутній комплексний науковий аналіз системи протидії «відмиванню» брудних коштів та здійснення фінансового моніторингу в Україні.

Теоретичною базою дослідження являються наукові праці вчених, які досліджували проблему легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, О. Бандурки, Т. Ковальчук, Г. Матусовського, О. Турчинова та інших, які у своїх роботах дають характеристику джерел незаконного походження коштів, способів їх «відмивання» та напрямів запобігання цьому явищу. Разом з тим відсутній комплексний науковий аналіз системи протидії «відмиванню» брудних коштів та здійснення фінансового моніторингу в Україні

Дослідження проблем організації роботи системи моніторингу в банку є відносно молодою проблемою, та має суто практичне призначення. Серед авторів, що займались методичними розробками даної проблематики слід виділити: І. Андрущенко, І. Бергер, В. Л. Коваленко, О. Ф. Андрійко, О. Б. Пойзнер. Також проблему здійснення фінансового моніторингу в банках України досліджували О. Барановський, С. Дмитров, А. Єжов, В. Коваленко, М. Колдовський, О. Меренкова, І. Ткачук, та інші.

Однак, в літературі існує брак розробок, які б мали рекомендації щодо обґрунтування системи фінансового моніторингу в банку з урахуванням вимог загальноекономічної політики.

Також необхідно зазначити, що незважаючи на суттєві наукові результати, отримані вченими, недостатньо розробленими залишаються питання інституціональної структури системи фінансового моніторингу.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є розкриття теоретичних та організаційних засад системи боротьби із легалізацією злочинних доходів в банківській сфері, аналіз процесу взаємодії банківської установи з іншими органами, та розробка науково обґрунтованих

рекомендацій щодо вдосконалення напрямків і способів посилення протидії легалізації (відмиванню) доходів злочинного походження.

Досягнення поставленої мети в дипломній роботі поставлені наступні завдання:

- дослідити зміст поняття легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом;
- визначити способи легалізації злочинних доходів у банківській сфері України;
- розкрити сутність поняття фінансового моніторингу в банках;
- проаналізувати діючі критерії сумнівних фінансових операцій;
- розкрити значення системи фінансового моніторингу в банках в рамках сучасної загальноекономічної політики України;
- провести аналіз активності суб'єктів первинного фінансового моніторингу (зокрема банків) в Україні щодо протидії легалізації (відмивання) коштів одержаних злочинним шляхом;
- проаналізувати нормативно-правову базу, що регулює питання здійснення фінансового моніторингу в банківських установах
- дослідити ступінь регулювання питання здійснення фінансового моніторингу в банках;
- проаналізувати внутрішні документи банку з питань здійснення фінансового моніторингу;
- проаналізувати порядок здійснення внутрішньобанківського фінансового моніторингу;
- проаналізувати механізм взаємодії банківської установи та інших органів при здійсненні фінансового моніторингу;
- визначити місце фінансового моніторингу в банках в структурі державного фінансового моніторингу України;
- розглянути систему управління охороною праці в ПАТ «Комерційний банк «Хрещатик»;
- дати характеристику небезпечних і шкідливих факторів умов праці в ПАТ «КБ «Хрещатик»;
- проаналізувати заходи забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях в ПАТ «КБ «Хрещатик».

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження дипломної роботи є відносини, що складаються в процесі організації фінансового моніторингу в банках.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади, науково-методичні положення та практичні аспекти нормативно-правового регулювання процедур фінансового моніторингу в банках України.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної мети та поставлених завдань в дипломній роботі, використовувалися такі загальнонаукові методи та прийоми:

- абстрактно-логічний метод, який виражався у процесі вивчення джерел інформації та дослідженні розвитку поставлених завдань;
- теоретичне узагальнення та системний підхід – у дослідженні сутності становлення державного фінансового моніторингу в системі

регулювання банківського сектору економіки України як протидії легалізації коштів;

- метод групування та порівняння – при дослідженні підходів державного регулювання в процесі проведення фінансового моніторингу банківських установ України та організації фінансового моніторингу на основі оцінки ризику залучення комерційних банків в процес легалізації коштів одержаних злочинним шляхом;

- причинно-наслідкові зв'язки, спостереження та економічний аналіз – що мав прояв у визначенні типологій сучасних схем легалізації (відмивання) фінансових потоків та заходів їх протидії в банківському секторі економіки України;

- структурно-функціональний метод використовувався для обґрунтування структури та послідовності здійснення фінансового моніторингу в банках України.

За рахунок поєднання зазначених методів та підходів в дипломній роботі, стала можливою реалізація основних положень дослідження процесуальних засад державного фінансового моніторингу в системі регулювання банківського сектору економіки України в контексті здійснення банківськими установами фінансового моніторингу.

Інформаційною базою роботи стали матеріали наукових та науково-практичних конференцій, присвячених проблемам протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом; опубліковані в монографічній літературі та періодичних наукових виданнях, результати досліджень фахівців у сфері боротьби з легалізацією доходів, фінансового моніторингу; законодавчі та нормативно-правові акти з питань розвитку банківської системи та реалізації Національним банком України регулювання та нагляду у банківській сфері тощо. Фактологічну базу дослідження склали статистичні матеріали Держаної служби фінансового моніторингу, Національного банку України та публікації довідкового характеру.

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність дипломної роботи виражена в тому, що отримані результати та розроблені рекомендації, які мають відношення до системи фінансового моніторингу в комерційних банках України, надають можливість приймати рішення щодо удосконалення системи фінансового моніторингу як на рівні комерційного банку, так і на державному рівні фінансового моніторингу.

Апробація результатів дипломної (магістерської) роботи. Результати роботи були опубліковані у Молодіжному науковому віснику УАБС НБУ, Серія: Юридичні науки.

Структура дипломної (магістерської) роботи. Дипломна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновку, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел містить 92 найменування (з них: нормативно-правових актів – 34, наукових джерел – 58) та займає 11 сторінок. Загальний обсяг роботи (без списку використаних джерел та додатків) становить 107 сторінок.

Перший розділ «Поняття фінансового моніторингу в банках» складається з двох підрозділів і присвячений загальним питанням фінансового моніторингу в банках України як засобу протидії легалізації коштів.

У підрозділі 1.11 «Фінансовий моніторинг у банках: сутність, значення» встановлено, що процес «відмивання» коштів активно здійснюється через банківський сектор та спрямований на приховування незаконного походження або використання нелегальних доходів. Тому для запобігання відмиванню необхідно сформувавши систему фінансового моніторингу в банківських установах на засадах реалізації превентивних заходів, методів та процедур, адекватних розвитку злочинних схем легалізації коштів, а також ідентифікації процесу «відмивання» коштів на всіх фазах їх легалізації.

Також зазначено, що найбільш активними в системі звітування є банківські установи, які надсилають основну частину повідомлень про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу. Протягом 2011 року від банківських установ було отримано 96,83 % повідомлень про фінансові операції. Отже, комерційні банки є основним джерелом надходження інформації про здійснення фінансових операцій, які підлягають фінансовому моніторингу. Це свідчить про велику значимість дослідження фінансового моніторингу у протидії легалізації (відмиванню) доходів одержаних злочинним у банківській системі.

Зазначено, що Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» передбачено систему фінансового моніторингу – фінансовий моніторинг та внутрішній фінансовий моніторинг. Встановлено також два рівні фінансового моніторингу – первинний та держаний. Визначено види фінансових операцій, що підлягають обов'язковому та внутрішньому фінансовому моніторингу.

У підрозділі 1.2 «Правове регулювання фінансового моніторингу в банках України» встановлено, що відносини у сфері організації та здійснення фінансового моніторингу регулюються сукупністю міжнародних та національних нормативно-правових актів, а також локальних нормативних документів в сфері протидії легалізації кримінальних доходів та фінансуванню тероризму.

Закони України і підзаконні акти у сфері протидії легалізації коштів, отриманих незаконним шляхом, описують систему протидії відмиванню коштів, визначають функції, права та повноваження суб'єктів фінансового моніторингу та зацікавлених державних органів.

Проаналізувавши чинне законодавство України, зроблено висновок, що на сьогоднішній день Україна в цілому відповідає міжнародним вимогам щодо протидії легалізації злочинних доходів, тому потрібно не просто вдосконалювати нормативно-правову базу протидії відмиванню коштів, а вжити заходи щодо підвищення ефективності взаємодії Державної служби

фінансового моніторингу України з суб'єктами первинного моніторингу, насамперед банківськими і з правоохоронними органами.

Розділі 2 «Порядок здійснення фінансового моніторингу в банках» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Правила та Програми здійснення фінансового моніторингу»* розкривається питання щодо внутрішніх документів банку з питань регулювання фінансового моніторингу. У відповідності до рекомендацій міжнародної групи FATF банки розроблюють та впроваджують Правила внутрішнього фінансового моніторингу та Програми здійснення внутрішнього фінансового моніторингу, які є документами з обмеженим доступом, містять порядок обігу та забезпечення конфіденційності інформації щодо фінансових операцій, які підлягають фінансовому моніторингу. Досліджено, що внутрішні нормативні документи банківських установ визначають порядок і умови виконання функцій фінансового моніторингу, які спрямовані на попередження і протидію використанню банку для легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом. Програми здійснення внутрішнього фінансового моніторингу розробляються з врахуванням організації основних напрямків діяльності банку, його клієнтської бази і рівня ризиків, пов'язаних з клієнтами та їх операціями.

Наголошено, що однією з програм здійснення фінансового моніторингу є програма навчання та підвищення кваліфікації працівників банку. На законодавчому рівні закріплений обов'язок банку забезпечити наявність кваліфікованого працівника, який буде відповідати за проведення фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму. Саме відповідальний працівник очолює та координує внутрішню систему запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

У підрозділі 2.2 *«Організація внутрішнього фінансового моніторингу в банку»* розглянуто заходи, які здійснює банк при встановленні відносин з клієнтом. Під час здійснення фінансового моніторингу банк використовує метод ідентифікації клієнта, який проводить фінансові операції. Ідентифікація клієнтів банку, відповідно до законодавства, є лише частиною системи фінансового моніторингу банку.

Банк також здійснює реєстрацію фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, інших фінансових операцій, що можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму, та надсилає повідомлення Державній службі фінансового моніторингу про виявленні сумнівні операції.

У підрозділі 2.3. *«Механізм взаємодії банківської установи та інших органів при здійсненні фінансового моніторингу»* визначено, що провідне місце в системі державних та правоохоронних органів, завданнями яких є запобігання та протидія легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, відводиться Держфінмоніторингу України як спеціально уповноваженому органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу, основне завдання якого

– координація діяльності державних та правоохоронних органів у зазначеній сфері. Роль Держфінмоніторингу полягає в тому, що він опрацьовує отримані повідомлення і передає правоохоронним органам узагальнені матеріали у разі наявності підозр щодо відмивання коштів або фінансування тероризму.

Зазначено, що безпосередній контроль за виконанням суб'єктами первинного фінансового моніторингу завдань та обов'язків, передбачених законодавством у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, покладено на державних регуляторів: у банківській системі нагляд здійснює НБУ.

Констатовано факт, що проблемами регулювання фінансового ринку сьогодні в Україні опікується чимало державних інституцій, однак саме це суттєво ускладнює виконання завдань щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Отже, однією з проблем щодо ефективного проведення фінансового моніторингу по попередженню, виявленню легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом є недосконала організація взаємодії з цього питання між органами загального державного фінансового контролю та спеціальними органами, які його здійснюють. Визначено, що система недостатньо зорієнтована на запобігання злочинним спробам легалізувати доходи кримінального походження, не налагоджено потрібного зв'язку та взаємодії фінансово-кредитних установ з правоохоронними органами. Реальні результати її функціонування незначні. Вона не відіграє своєї ролі інформаційно-кримінологічного засобу виявлення злочинних форм легалізації кримінальних прибутків та злочинних угруповань, які використовують ці форми.

У третьому розділі «Фінансовий моніторинг в банках в структурі державного фінансового моніторингу» основною думкою являється те, що фінансовий моніторинг в банках представляє собою певну процедуру, але його не можна вважати таким, що здійснюється у процесуальній формі. Оскільки процесуальна форма обумовлюється тим, що в ній чільне місце займає відповідний процес, який складається з певних стадій, що має циклічний характер, та кінцевим результатом якого є прийняття управлінського рішення. Але фінансовий моніторинг в банках є частиною процесуальної форми фінансового моніторингу більш високого порядку, а саме державного фінансового моніторингу.

Проаналізовано стадії здійснення державного фінансового моніторингу. На першій стадії здійснюється збирання інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції або інформація, що може бути пов'язана з підозрою у легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму. Збирання відбувається завдяки подання у формі файлів-повідомлень суб'єктом первинного фінансового моніторингу інформації про зазначені фінансові операції Спеціально уповноваженому органу.

На другій стадії відбувається оброблення зібраної інформації. Оброблення інформації має відбуватися систематично. Його мета - визначити серед усіх трансакцій такий тип угод, які проходять через банківську систему, що, ймовірно за все, може бути використане для відмивання

«брудних» грошей. Йдеться насамперед про виявлення угод нетипових (незвичайних), тобто таких, котрі відрізняються від інших, раніше багато раз реалізованих даних клієнтом чи певною категорією клієнтів, а також незрозумілих угод, тобто таких, у чиїх фінансових характеристиках відсутня повнота і завершеність або мета їхньої реалізації невизначена і неясна. Часто такого типу угоди виділялися як підозрілі.

На третій стадії здійснюється остаточний аналіз фінансових операцій, визначених як підозрілі та сумнівні. Аналіз дає можливість виключити ухвалення яких-небудь необґрунтованих рішень і як результат - направляти в прокуратуру підтверджену інформацію.

Усі стадії оформлюються окремими процесуальними актами, до їх реквізитів пред'являються жорсткі вимоги.

Отже, з'ясовано, що фінансовий моніторинг в банках є початковою стадією державного фінансового моніторингу. Роль фінансового моніторингу в банках у наданні інформації про сумнівні фінансові операції спеціально уповноваженому органу.

Четвертий розділ «Охорона праці та безпека у надзвичайних ситуаціях у ПАТ «КБ «Хрещатик» складається з трьох підрозділів та присвячений питанням охорони праці на досліджуваному об'єкті.

У підрозділі 4.1 «Система управління охороною праці в ПАТ «КБ «Хрещатик» визначено, що в ПАТ «КБ «Хрещатик» дотримано всі норми охорони праці та втілена досить дієва система управління охороною праці. Затверджено ряд внутрішніх документів з питань охорони праці. Встановлено, що в ПАТ «КБ «Хрещатик» просто призначають особу, відповідальну за охорону праці. Така особа має підготовку, тобто вона компетентна у питаннях організації системи управління охорони праці в організації. Особа, відповідальна за охорону праці пройшла навчання та перевірку знань із питань охорони праці під час прийняття на роботу та має належне посвідчення.

У підрозділі 4.2 «Аналіз небезпечних та шкідливих факторів умов праці» проаналізовано небезпечні і шкідливі фактори умови праці. Для з'ясування відповідності вимогам умов праці проведено атестацію робочих місць за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу на підставі санітарно-гігієнічної характеристики умов праці на виробництві та встановлено пріоритети в проведенні оздоровчих заходів.

Підрозділ 4.3 «Безпека в надзвичайних ситуаціях на досліджуваному об'єкті» розкриває суть забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях на досліджуваному об'єкті. Безпека праці працівників є невід'ємною частиною роботи служби охорони праці банківської установи. Керівництво банку створило належні і безпечні умови праці й збереження здоров'я працівників з урахуванням медичних, санітарних та технічних вимог стосовно використання новітніх комп'ютерних технологій. Забезпечення пожежної безпеки досліджено протипожежний інвентар та заходи для профілактики пожежі, надано схему пожежної евакуації.

Висновки

Основні результати, отримані під час виконання дипломної роботи відображені у висновках.

Фінансові операції характеризуються високою мобільністю коштів, активним розвитком технологій платіжних операцій. Однак ці позитивні процеси супроводжуються вишукуванням усе нових засобів відмивання тіншових коштів, отримання незаконних прибутків. З метою запобігання відмиванню таких доходів чинним законодавством передбачено фінансовий моніторинг як сукупність відповідних процедур, що здійснюються не лише державними органами, а й фінансовими установами різних форм власності.

Сьогодні діяльність злочинних організацій пов'язана не тільки з акумулюванням доходів від незаконного обігу наркотиків, а й з інших серйозних національних і міжнародних злочинів та іншими способами значного підриву економіки. Створення ефективної і всеохоплюючої глобальної мережі протидії «відмиванню» грошей заважає злочинцям спокійно переносити свою діяльність з однієї країни до іншої і ховатися від сил протидії. Відсутність у країн власних систем захисту зводить нанівець зусилля сусідніх країн, які мають таку систему.

Легалізація доходів характеризується вчиненням дій, які спрямовані на приховування або маскування незаконного походження коштів чи іншого майна або володіння ними, прав на такі кошти чи майно, джерела їх виникнення, місце розташування, переміщення, а також придбання, володіння чи використання коштів або іншого майна, за умови усвідомлення особою, що вони були доходами з метою надання правомірного вигляду володінню, користуванню чи розпорядженню доходами або дій, спрямованих на приховування джерел походження таких доходів.

Існування фінансового моніторингу в умовах, що склалися, є об'єктивно необхідним. Правильна організація діяльності відповідних суб'єктів, спрямована на виявлення порушень чинного законодавства під час переміщення грошових коштів, надасть змогу розширити можливості національної економіки за рахунок капіталів, що залишаться на території країни та податкових надходжень. Слід зазначити, що у світовій практиці вже напрацьовано дієві механізми протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, схеми співпраці уповноважених органів держави, які можуть бути використанні у нашій державі.

Сутність фінансового моніторингу в банках полягає в проведенні ідентифікації осіб, що здійснюють підозрілі фінансові операції, забезпечуванні виявленні та реєстрації операцій, які підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу та операцій, пов'язаних з легалізацією доходів, шляхом порівняння нормативно закріплених ознак операцій, які підлягають обов'язковому та внутрішньому фінансовому моніторингу, з ознаками операцій, які проводить суб'єкт первинного фінансового моніторингу, а також в оперативному поданні інформації про них спеціально вповноваженому державному органу.

Успішна боротьба з легалізацією злочинних доходів і фінансуванням тероризму неможлива без тісної взаємодії з банківським сектором, адже саме

через банки проходить значна маса фінансових потоків. Одночасно банки, як це не прикро, значною мірою можуть використовуватись для легалізації злочинних доходів. Поглиблює проблему формальний підхід деяких банків до протидії «відмиванню» незаконних доходів. Це може призвести до втрати їх репутації як всередині держави, так і на міжнародному рівні, що в кінцевому результаті може стати перешкодою в інтеграційних процесах національної банківської системи до міжнародного банківського ринку.

Причинами такого стану є: різні оцінки діяльності взаємодіючих сторін, корумпованість окремих чиновників, відсутність зацікавленості у кінцевому результаті діяльності, відомчі інтереси та не розкриття певної наявної інформації, низький рівень нормативно-правової рекомендації взаємодії відомств, відсутність належного науково-методичного забезпечення організації та здійснення взаємодії, неналежний рівень професійної підготовки співробітників, що безпосередньо здійснюють фінансовий моніторинг, складність виявлення фактів легалізації (відмивання) злочинів, одержаних злочинним шляхом, розосередження функцій у протидії цьому злочину між відомствами.

Найбільш активними в системі звітування є банківські установи, які надсилають основну частину повідомлень про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу. Отже, комерційні банки є основним джерелом надходження інформації про здійснення фінансових операцій, які підлягають фінансовому моніторингу. Від процесу моніторингу в банківській системі залежить стан та якість моніторингу в Україні в цілому.

На сьогодні Україна має досить якісне законодавство, яке в цілому відповідає міжнародним вимогам щодо протидії легалізації злочинних доходів, а також має відповідні внутрішньодержавні структури фінансової розвідки, але воно розвивається лише у напрямі регулювання окремих процедур, без їх чіткої регламентації. Система фінансового моніторингу надалі повинна розвиватись і законодавчо регламентуватись на принципах оперативності та надійності інформації, а також на взаємодії усіх її ланок в цілому.

Внутрішньобанківськими документами з питань здійснення фінансового моніторингу закріплюється функціональна побудова внутрішньобанківської системи запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та процедури виконання банком завдань суб'єкта первинного фінансового моніторингу. Такі документи розробляються та затверджуються банком самостійно для забезпечення функціонування ефективної внутрішньобанківської системи фінансового моніторингу. Тобто, ефективність фінансового моніторингу багато в чому залежить від суб'єктивного фактора, зокрема від прийнятих внутрішніх документів банком з питань здійснення фінансового моніторингу, досвіду та підготовки працівників.

Складовою механізму фінансового моніторингу в банках є надходження до Державної служби фінансового моніторингу України повідомлень про операції, які підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу.

Однією з проблем щодо ефективного проведення фінансового моніторингу з попередження, виявлення легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, є недосконала організація взаємодії з цього питання між органами загального державного фінансового контролю та спеціальними органами, які його здійснюють. Незважаючи на ринкові перетворення в Україні, фінансова система та її контролюючі органи залишаються громіздкими, чисельними, а дії їх неузгодженими. Система недостатньо зорієнтована на запобігання злочинним спробам легалізувати доходи кримінального походження, не налагоджено потрібного зв'язку та взаємодії фінансово-кредитних установ з правоохоронними органами.

У зв'язку з тим, що тіньові процеси загрожують економічній і фінансовій безпеці України, постала необхідність об'єднати правоохоронні й фінансові органи із приватним сектором для того, щоб відпрацювати механізми надання фінансовим установам можливостей відігравати відповідну роль у вирішенні цієї проблеми. Система протидії повинна стати досить гнучкою, щоб бути здатною виявляти й реагувати на нові схеми «відмивання» грошей, нові виклики та загрози. Тому найбільш важливим завданням, на наш погляд, залишається підвищення ефективності взаємодії Державної служби фінансового моніторингу України з інститутами первинного моніторингу, насамперед банківськими і з правоохоронними органами.

Фінансовий моніторинг в банках представляє собою певну процедуру. Оскільки для банку встановлені однакові правила здійснення типових, стандартних, регулярно повторюваних дій за допомогою яких реалізується процес фінансового моніторингу. Банк зобов'язаний вчиняти певні заходи для виявлення легалізації (відмивання) незаконних доходів або фінансування тероризму, а саме: ідентифікацію клієнтів, аналіз та облік фінансових операцій, їх реєстрацію, надання відомостей до Державної служби фінансового моніторингу про сумнівні операції. Спостерігається механічне слідування одних відносин за іншими. Тому фінансовий моніторинг в банках його не можна вважати процесуальною формою.

Процесуальна форма обумовлюється тим, що в ній чільне місце займає відповідний процес, який складається з певних стадій, що має циклічний характер, та кінцевим результатом якого є прийняття управлінського рішення. Ця форма характерна для державного фінансового моніторингу.

Фінансовий моніторинг в банках є частиною процесуальної форми фінансового моніторингу більш високого порядку, а саме державного фінансового моніторингу.

У ПАТ «КБ «Хрещатик» дотримано всі норми охорони праці та втілена досить дієва система управління охороною праці. У банку призначено відповідальну особу, яка на підставі комплексу нормативної документації проводить цілеспрямовану, планомірну діяльність щодо здійснення завдань і функцій управління з метою забезпечення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці. Затверджено ряд внутрішніх документів, таких як: Інструкція з охорони праці для працівника банку при виконанні столярних, слюсарних та монтажних робіт», Первинний інструктаж з питань охорони праці і пожежної безпеки для співробітників відділу, Інструкція з

охорони праці для працівників, зайнятих налагодженням, обслуговуванням та ремонтом обчислювальної техніки, Інструкція з охорони праці для користувачів копіювальних апаратів; Інструкція з охорони праці працюючих на персональних комп'ютерах тощо.

Охарактеризовано небезпечні і шкідливі фактори умов праці в банку. Санітарно-гігієнічні, будівельні, пожежні норми неухильно дотримуються. Керівництву банківських установ рекомендується організувати спеціальні кімнати для фізичних профілактичних вправ та психологічного розвантаження для працівників, які працюють з комп'ютерними технологіями.

Досліджено стан забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях на досліджуваному об'єкті. Відповідно до правил пожежної безпеки будівля банку оснащена засобами пожежогасіння і протипожежного інвентарю, а також електронною протипожежною системою з датчиками реагуючими на підвищену задимленість, крім цього система пов'язана з центральним пультом управління міської пожежної охорони. У банку є схематично зображені плани евакуації працівників у разі виникнення пожежі. Евакуаційні виходи чітко позначені і знаходяться в легкодоступних місцях.

Для поліпшення стану системи управління охороною праці ПАТ «КБ «Хрещатик» пропонується регулярно підвищувати кваліфікацію особи, відповідальну за охорону праці.

У ПАТ «КБ «Хрещатик» норми охорони праці дотриманні, організація служби охорони праці ефективна, санітарно-гігієнічні умови праці відповідають встановленим стандартам.

Анотація

Теплова Т. О. «Процесуальні засади фінансового моніторингу в банках»

Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України», м. Суми, 2013 рік.

У дипломній роботі досліджено процесуальні засади фінансового моніторингу в банках. Проаналізовано його сутність та значення. Окреслено теоретичні засади та практичні дії банку при здійсненні фінансового моніторингу. Визначено, що ефективність фінансового моніторингу в банках залежить від суворого дотримання правил та порядку здійснення внутрішнього фінансового моніторингу.

Автором виявлено, що інформація, отримана банком під час здійснення фінансового моніторингу є вихідним пунктом успішного виявлення легалізації (відмивання) злочинних доходів Державною службою фінансового моніторингу. Основною думкою дипломної роботи являється те, що фінансовий моніторинг в банках представляє собою певну процедуру, його не можна вважати процесуальною формою. Проте фінансовий моніторинг в банках є стадією державного фінансового моніторингу, який здійснюється у процесуальній формі.

Ключові слова: легалізація (відмивання) доходів, фінансовий моніторинг в банках, обов'язковий фінансовий моніторинг, процедура, процесуальна форма.

Аннотация

Теплова Т. А. «Процессуальные основы финансового мониторинга в банках»

Государственное высшее учебное заведение «Украинская академия банковского дела Национального банка Украины», г. Сумы, 2013 год.

В дипломной работе исследованы процессуальные основы финансового мониторинга в банках. Проанализировано его суть и значение. Очерчены теоретические основы и практические действия банка при финансовом мониторинге. Определено, что эффективность финансового мониторинга в банках зависит от строгого соблюдения правил и порядка осуществления внутреннего финансового мониторинга.

Автором выявлено, что информация, полученная банком при осуществлении финансового мониторинга является исходным пунктом успешного выявления легализации (отмывания) преступных доходов Государственной службой финансового мониторинга. Основной мыслью дипломной работы является то, что финансовый мониторинг в банках представляет собой определенную процедуру, но его нельзя считать процессуальной формой. Финансовый мониторинг в банках является ступенью государственного финансового мониторинга, который осуществляется в процессуальной форме.

Ключевые слова: легализация (отмывание) доходов, финансовый мониторинг в банках, обязательный финансовый мониторинг, процедура, процессуальная форма.

Annotation

Теплова Т. А. «Procedural bases of financial monitoring in banks»

State higher educational institution «Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine», Sumy, 2013.

In the thesis procedural bases of financial monitoring in banks are investigated. The essence and the significance of the financial monitoring in the banking system of Ukraine are researched to the thesis. Theoretical bases and practical actions of bank at financial monitoring are outlined. It is defined that efficiency of financial monitoring in banks depends on strict observance of rules and a procedure of internal financial monitoring.

By the author it is revealed that information received by bank at implementation of financial monitoring is starting point of successful identification of legalization (laundering) of the criminal income Public service of financial monitoring. The main thought of the thesis is that financial monitoring in banks represents a certain procedure, it can't be considered as a procedural form of internal financial monitoring.

Keywords: money legalization (laundering), financial monitoring in banks, obligatory financial monitoring, procedure, a procedural form.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В БАНКАХ.....	10
1.1 Фінансовий моніторинг у банках: сутність, значення.....	10
1.2 Правове регулювання фінансового моніторингу в банках України.....	24
РОЗДІЛ 2. ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В БАНКАХ.....	34
2.1 Правила та Програми здійснення фінансового моніторингу.....	34
2.2 Організація внутрішнього фінансового моніторингу в банку.....	43
2.3 Механізм взаємодії банківської установи та інших органів при здійсненні фінансового моніторингу.....	56
РОЗДІЛ 3. ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ В БАНКАХ У СТРУКТУРІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ.....	66
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ В ПУБЛІЧНОМУ АКЦІОНЕРНОМУ ТОВАРИСТВІ «КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «ХРЕЩАТИК».....	85
4.1 Система управління охороною праці в ПАТ «КБ «Хрещатик».....	85
4.2 Аналіз небезпечних і шкідливих факторів умов праці.....	92
4.3 Безпека в надзвичайних ситуаціях на досліджуваному об'єкті.....	96
ВИСНОВКИ.....	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	108
ДОДАТКИ.....	120